

AMP
15-2-65

TERREINVERKENNING INSAKE DIE VERHOUDING VAN PSIGOTERAPIE EN SIELSORG.

INLEIDING:-

SELKUNDE AS HULP-WETENSKAP VIR DIE SIELSORGER.

Aan ons is die vraag gestel : „Tot watter „nut” is die sielkunde vir jou as beoefenaar van die Teologie”? Onwetend nog wat die teoloog Eduard Thurneysen is sy skitterende werk „Die Lehre von der Seelsorge” (1957) gesê het, het ons dadelik geantwoord :- „Ons sien dit as 'n **hulp-wetenskap** vir die Sielsorger”. Eers na hierdie gesprek het ons Thurneysen se werk gaan lees :- „Die Seelsorge bedarf darum der Psychologie als einer **Hilfswissenschaft**, die der Erforschung der inneren Natur des Menschen dient, und die diese Kenntnis vermitteln kann” Ons het dus in Thurneysen se opmerking 'n bevestiging gevind van ons eie beskeie mening van sake ons wat Sielsorg moet beoefen. In hierdie soeke en sorgte vind ons inderdaad in die psigologie „einer Hilfswissenschaft” om die innerlike en uiterlike aard van die mens beter te leer ken en beter te leer verstaan. Thurneysen se stelling : „Die aanspreek van die mens is die sielsorggesprek verondersel mensekennis as voorvereiste”, is so basies, dat dit deur niemand betwis word nie. Trouens, mensekennis is die voorveronderstelling, nie alleen by die pastor nie, maar by almal wat werk met mense materiaal : die sosioloog (sosiale werkster), opvoedkundige, juris, ekonoom ens. Duidelikheidshalwe, om 'n moontlike misverstand te voorkom, wil ons hier tussen hakies konstateer dat, wanneer ons die psigologie, in casu die psigoterapie hier oënskynlik 'n ondergeskikte plek gee — as slegs 'n **hulp-wetenskap** — , dit **geensins** impliseer dat ons aan die Sielkunde 'n plek as selfstandige wetenskap ontsê nie. Dit is 'n uitgemaakte saak dat die Sielkunde, sedert dit in die vorige eeu as 'n selfstandige entiteit uit die Filosofie ontwikkel het, reeds genoegsaam bewys het dat dit sy plek as 'n **geheel selfstandige wetenskap** verdien. „Hulpwetenskap” is vir ons hier 'n term om aan te dui die **praktiese nut van die kennis van psigoterapie vir die daadwerklike beoefening van die sielsorg**. Die sielsorger sou 'n legitieme hulpmiddel verwelkom om daardie mens met wie hy besig is, te leer ken. So-ook die Sosioloog, Opvoedkundige, Juris, ens. Dit gaan vir die Sielsorger immers ook om **die mens** met wie hy gekonfronteerd staan. Sy visie op hierdie mens moet egter **teologies-Bybels** goed gefundeerd wees. Wil hy nie by hierdie mens verbypraat nie, sal sy antropologie ook **psigologies ewe goed** gefundeerd moet wees.

PSIGOTERAPEUTIESE UITGANGSPUNTE VAN BELANG VIR DIE CHRISTELIKE SIELSORG.

- (i) Die opregte belangstelling in die persoon in sy nood asook 'n goeie en gesonde verhouding met hierdie mens.

Hier het ons te doen met 'n basiese motief in alle psigoterapie, 'n motief wat seer seker ook geld vir die christelike Sielsorg. Die daarstelling van 'n goeie werkrelasie tussen psigoterapeut en pasiënt is in die psigoterapie van basiese belang. **Dieselfde geld die verhouding tussen die Sielsorger en sy lidmaat.** In albei gevalle moet daar 'n situasie bestaan waarin die persoon voel dat hy in 'n simpatieke atmosfeer aanvaar word, soos hy is. Kontak kan in elk geval nie opgedring word nie, die moet **verwerp** word. Om hierdie **rapport** daar te stel, moet beide psigoterapeut en Sielsorger 'n op regte belangstelling koester in die persoon; 'n belangstelling wat nog sentimenteel, nog beroepsmatig moet wees. Die persoon is dus nie slegs 'n objek vir behandeling nie. Hy is volwaardige mens. Selfs Sigmund Freud wat in die gees van die destydse mediese „waardigheid” 'n taamlik gereserveerde mens was, het groot nadruk gelê op die **interpersoonlike relasie** tussen dokter en pasiënt. In die hedendaagse psigoterapie kry genoemde relasie baie aandag. **Ons is van mening dat die pastor hierdie basiese beginpunt van die grootste belang moet ag vir sy sielsorg.** Die pastor staan teenoor sy lidmaat in nood as iemand wat kom om te dien — Hy is dienaar van Jesus Christus.

- (ii) Die Psigoterapie het onteenseglik bewys dat daar 'n noue relasie, ja 'n verstrengeling van biologiese en psigologiese faktore in die menslike wese werk. Die menslike wese roep om die vervulling van hierdie **basiese biologies-psigologiese behoeftes**. Dit is bv. moeilik om die Evangelie te verkondig aan 'n honger mens. Die Sielsorger moet frustrasie of dwarsboming van hierdie basiese behoefte ken en weet hoe om daarmee om te gaan.

Uit laasgenoemde vloei ook voort 'n kritiese besinning oor die algemeen nog steeds lewende sg. „christelike” visie op die **antropologie**. Die Griekse filosofie, in wese paganisties, het dieper die christendom binnegedring, as wat algemeen besef word. Die christelike Etiek en Antropologie ly al vir eeue onder hierdie filosofiese leer van die dualisme tussen siel en liggaam. Die siel is hiervolgens die goeie goddelike vonkie in die mens; die liggaam is die duistere minderwaardige kerker waaruit die siel verlos moet word. **Selfs die begrip „Sielsorg” is blootgestel aan hierdie groot gevaar dat dit in die Sielsorg sou gaan om die sorg vir die siel alleen.** Sielsorg het ook te doen met die liggaam. Vir die Bybelse Sielsorger bly die

liggaam onherroeplik die tempel van God. Dit kan konstateer word dat die hedendaagse psigoterapie daarin geslaag het om hierdie dualistiese Grieks-heidense mensbeeld as onwerklik en onwaar uit te wys. Hiervan kan die Bybels-christelike Sielsorger met dankbaarheid gebruik maak in die lewe van die mens-in-nood, tot selfs op sy begrafnis, deur in dankbaarheid te sing:

„Ek geloof dat hierdie liggaam
eens tot stof en as vergaan,
in die laaste van die dae
weer verheerlik op sal staan”.

- (iii) Die psigoneuroot, die mens wat met huisbesoek soveel erge kan veroorsaak, praak eintlik nie „nonsens” nie. Sy hele gedrag inwendig en uitwendig, dien ’n doel: die handhawing van die ego. Hy is ’n uitermate „bang” mens, „bang” dat sy veiligheidstelsel wat steeds onder druk en bedreiging staan, daar en dan ineen kan stort. Hy is eintlik „bang” dat hy hier en nou afgewys kan word en aan sy lot oorgelaat word. Die psigoterapie leer om uit sy onsin sin te maak. Sy verdedigingsmeganismes kan so maklik uitgeken word — kan verstaan word.
- (iv) Die Predikant toon persoonlik die neiging om vanweë sy amp en daaglikse werk, direk en al te gou die woord te neem. Dis sy werk om te praat! Nie alleen in die Kerk en ter vergadering nie, maar ook in die huise neem hy die geselskap oor.

Die Psigoterapeut kom met ’n vriendelike en welverantwoorde versoek: „Dominee, u moet minder praat en meer luister!” „Wat bedoel u?” mag die pastor dan vra. Fromm-Reichmann het eenmaal i.v.m. ’n studie in die Psigoterapie geskryf: As iemand my die vraag sou stel aan welke hoofse moet die persoonlikheid en die vakbekwaamheid van die psigiater en terapeut voldoen, dan sou ek in een sin antwoord: „Die psigoterapeut moet in staat wees om te kan luister”. Dit geld ook die pastor. Om te kan luister is makliker gesê as gedaan. Mens kan wel in ’n gesprek meer swyg as praat. Swyg is egter nog nie „luister” nie. Swye sonder luister bring juis spanning voort. Mens kan as sielsorger die lewensverhaal van ’n ander ook aanhoor, met belangstelling enkel en alleen daarom dat dit moeilikhede van jou eie verlede weer in herinnering roep dis nog nie luister-na-die-ander nie! Jy antwoord dan gewoonlik ook: „O, ja! ek kan my dit goed voorstel want ek het in dieselfde bootjie gery ens., ens.” Dis eintlik luister na jouself! Die Psigoterapeut en Sielsorger is albei deelnemende waarnemers terwyl hulle luister. Hulle luister beteken dat hulle belang stel in die persoon daar voor hulle. Hulle antwoord nie alleen uit mee-

gevoel nie maar in 'n begrypende tweegesprek. Daar kom by die sielsorggesprek egter nog 'n motief by: die sielsorger luister na die persoon nie enkel en alleen in respek vir sy persoonlikheid as sodanig nie, maar al luisterende weet die pastor deur die geloof dat God in Christus hierdie persoon lief het, dat hierdie persoon nieteenstaande sy veragtering en versinking in die sonde, 'n beeldraer van God Almagtig bly. Die pratende predikant sal dus as pastor moet leer wat „luister” beteken.

- (v) Die pastor verneem van die psigoterapeut dat die persoon daar voor hom, die mens wat kom raad soek, 'n **psigo-dinamiese proses vanaf suigeling tot die oudag deurmaak**, 'n **ontwikkelings-en-groei**proses. Hierdie lang reis gaan dikwels deur labyrinte van verwagting. Psigiese rypheid is die eindresultaat van 'n gekompliseerde proses wat deur die lewe loop. Neurose en psigose is die produk van 'n verkeerde of gebrekkige ontwikkeling. Die groeiende „ek” loop as't ware êrens vas en probeer dan om 'n statiese stelsel van jy-en-ek-betrekkings op te bou, ooreenkomstig die patroon van die fase wat op daardie tydstip van wanaanpassing bereik is. Gedagtig aan Thurneysen se stelling van die betere kennis van die menslike natuur, sal die pastor, wanneer hy hierdie dinamiese groeiproses in ag neem, 'n veel beter begrip toon van die persoonlike probleme van sy lidmaat. (Vgl. b.v. die Puberteit en die sg. „oorgangsjare” ens.) 'n Beter kennis van hierdie psigo-dinamiese ontwikkeling van die menslike wese, sal vir die sielsorger 'n uiters belangrike hulpmiddel wees.
- (vi) As sielsorger moet ons met leedwese erken dat ons, veral in die verlede, maar ook nog in die hede, al te dikwels besig is met 'n **vlakke moralisering**. Die psigoterapie het aangetoon dat hierdie soort sedeprekerie nie slegs op die kansel nie, maar veral **onder** die kansel in die omgang tussen lidmaat en sielsorger, **skadelik is vir die psigiese rypwordingsproses**. Hiermee word **geensins** bedoel dat die terapeut en sielsorger onverskillig moet staan teenoor morele waardes nie. Nee, hiermee word o.a. bedoel die opstel van sondelysies van „moenies” en „mag-nies” en die **verheffing** van hierdie lysies tot gebooe van God. Sodanig het hierdie lysies gegroei dat die sondes haas in alfabetiese volgorde in 'n soort van „Woordeboek vir gebruik van die Fariseërs” opgeneem kan word, 'n woordeboek wat die sielsorger kan naslaan wanneer hy 'n telefoon-oproep ontvang van 'n lidmaat wat graag wil weet of rook „sonde” is. Die antwoord kan dan vlugtig nageslaan word onder „r”. Langs hierdie weg het die lidmaat sy **vryheid** en daarmee gepaard gaande **verantwoordelikheid** reeds verloor. Die verwarring lê hierin dat hierdie soort van moralisme vereenselwig word met egte christelike (teologiese) Etiek.

Opvoeding tot verantwoordelikheid in self-beslissings word in so 'n raamwerk vernietig.

Opmerking: Laat ons dit egter nou reeds heel kort stel, vanuit die standpunt van die sielsorger nie by enige fontein van psigoterapie kan gaan drink nie. Hy het 'n maatstaf — altans, behoort dit te hê, in die sola scriptura (ons verwys hier na die protestantse sielsorger) die Heilige Skrif. Daar is 'n tipe Psigoterapie wat nie kan loskom van die 18de eeuse „Aufklärung” nie. Dit is hierdie Sielkunde wat 'n „geloofsbelydenis”, wat ten ene male op grond van die Sola Scriptura onaanvaarbaar is, daargestel het. Die protestantse sielsorger en hierdie tipe psigoterapeut se weë sal noodwendig skei indien die antropologie soos volg daar sou uitsien:-

1. Die mens is van nature nie verdorwe nie. (Daar was geen sondeval nie).
2. Die doel van die lewe is die lewe self, nl. 'n gelukkige lewe op aarde. (Die doel van die lewe is nie om God te verheerlik nie; die hiernamaals is sinloos.)
3. Die mens word enkel en alleen deur sy rede en ervaring gelei. (Geloof word nie eens genoem nie).

3. PSIGOTERAPIE EN SIELSORG IN NADERBEPAALED ONDERLINGE VERHOUDING.

In die voorafgaande het ons reeds aangedui dat die Psigoterapie ten bate van die Sielsorg belangrike gesigspunte geopen het :

- (i) Opregte belangstelling in die persoon in nood en die verkryging van rapport.
- (ii) Die betekenis van die relasie tussen biologiese en psigologiese faktore in die basiese behoeftes van die mens. (Die afwysing van die Griekse dualistiese antropologie).
- (iii) Die belangrikheid om die persoon se verdedigingsmeganismes te ken en te verstaan.
- (iv) Die belangrikheid om in die volste sin van die woord te kan luister as 'n deelnemende waarnemer.
- (v) Die belangrikheid om die dinamiese groei en ontwikkelingsproses van die menslike wese te ken en daarvolgens te handel.
- (vi) Die feit dat 'n oppervlakkige moralisering in Sielsorg skadelik is vir die psigiese rypwordingsproses — dit skaad die aankweek van verantwoordelikheidssin.

'n Vraag wat nou hier aan die orde gestel kan word is die volgende:- Gesien die feit dat daar in die lig van voorafgaande wel iets van 'n verwantskap tussen Psigoterapie en Sielsorg bestaan, **hoedanig is hierdie verwantskap**. Anders gevra: **Wat is die onderlinge verhouding tussen Psigoterapie en Sielsorg?** Hierdie vraag kan in die volgende bane gelei word :-

A. **Histories.**

In die vorige eeu het die spanning tussen Sielsorg en Psigoterapie eintlik nie bestaan nie, in die sin dat predikant en dokter ampshalwe weinig met mekaar te doen gehad het. Die predikant se werk was om te „sorg vir die siel” en die dokter vir die liggaam. Vir baie eeue was die vraag na die verhouding tussen dokter en sielsorger geen probleem gewees nie. Arts en sielsorger was verenig in die figuur van die priester; magies-religieuse en mediese handeling het gewoonlik saamgeval. In die hele antieke wêreld was geneeskunde, magie en religie baie na aan mekaar geleë. Hierdie situasie het deur die Middeleeue voortbestaan tot die tyd van die Renaissance. Na Paracelsus vind ons 'n verandering in hierdie twee-eenheid. Priester en dokter begin uiteengaen. Die mediese sorg word gekonsentreer in wetenskaplike insig en tegnieke, die empirie en die eksperiment. Wetenskap en Kerk groei uiteen en bereik 'n hoogtepunt in die Aufklärung of rasionalisme van die 18de eeu. In hierdie eeu dryf die wetenskap letterlik die spot met die Kerk en Kerkleer. Dit lei o.a. tot sekularisasie van die Mediese Wetenskap van hierdie tyd. Die mediese behandeling word uitsluitlik biologies van aard. **Sielsorg en Psigoterapie staan dan teenoormekaar, ja, selfs vyandig!** Die dualistiese filosofiese leer van R. Descartes wat die mens verdeel in twee onafhanklike dele, siel en liggaam, maak die verwydering steeds dieper. Die liggaam is 'n voorwerp vir die dokter, die siel vir die sielsorger! Vir die Sielsorger is die liggaam iets minderwaardigs, iets sondigs!

Vandag het hierdie Cartesiaanse dualisme gelukkig nie meer veel te sê nie. In sekere kringe binne die kerklike lewe vind dit egter nog sy naklanke. Vandag aanvaar beide psigoterapeut en Sielsorger dat „soma” en „psigo” nie meer twee „dinge” is soos die „res extensa” en „res cogitans” van Cartesius nie. **Nee, liggaam en siel is twee aspekte van die een mens. Die mens IS siel en liggaam.** Siekte is 'n aanpassingsversteuring van die hele organisme in sy somaties-psigiese eenheid. Die psigiese het 'n onverbreeklike samehang met die somaties; ons praat van „psigo-somatiese” simptome. **Vanselfsprekend is hiermee die gedagte van 'n waterdigte afbakening van die mens in twee dele, een vir die dokter (psigoterapeut), en een vir die dominee (sielsorger) vernietig.** Beide die psigoterapeut en die Sielsorger het te maak met dieselfde mens — maar onder **verskillende** gesigspunte. 'n Neiging om mekaar te nader, na mekaar te luister en aan te vul, is vandag duidelik aanwysbaar.

B. Die Twee Terreine, Sielsorg en Terapie is Twee Onderskeie Gebiede.

Die medikus sien die mens in die biologiese en psigosomatiese vlak. Die psigoterapeut gaan hiermee akkoord. Die Sielsorger handel met een en dieselfde mens in 'n geheel ander verhouding nl. **met die mens in sy relasie tot God en medemens.** Hier kom dus 'n derde aspek van die mens na vore, naamlik, die **pneumatiese**, gesien as 'n verhouding; 'n relasie met die eintlike Pneuma, die Heilige Gees van God.

Dit wil vir my voorkom asof dit verstandig sou wees om **uit te gaan van die voorveronderstelling dat Psigoterapie en Sielsorg beide hulle eie van mekaar onderskeie werkterreine het.** Ons gebruik die woord „onderskei” omdat dit onmoontlik is om hulle te skei sodat hulle mekaar nie raak nie. Die twee sirkels sny mekaar — juis die probleem waaroor ons moet besin. **Jung** het hom o.a. eksplisiet uitgelaat i.v.m. die rol van die godsdiens. (Sy terapie dra 'n sterk religieuse karakter.) Alhoewel **Jung** die lidmaatskap van die Kerk, en die geloofsbelofenis soos uitgedruk in bepaalde konfessies van die Kerk, buite rekening laat, verklaar hy tog duidelik dat elke kranke wat hy in sy praktyk teëgekome het, **dit** verloor het wat die lewende religie van alle tye aan sy gelowiges gegee het”. (6). Ook sê hy „ . . . und keiner ist wirklich geheilt, der seine religiöse Einstellung nicht wieder erreicht . . . ” (Aangehaal deur Brillenburg-Wurth, a.w., bls. 164). Dit wil die mens van sy biologiese kwale genees en sy neurotiese afwykinge uit die weg ruim. Maar gaan dit vir **Jung** ook daarom dat die mens tot **die Heil**, die **hoogste doel** waarop sy geestelike strewe gerig is, gelei moet word? (B. Wurth, a.w. bls. 164).

'n Sekere groep psigiaters (Maeder, Tournier, Bovet) meen om **pastoraal te werk te gaan** met daardie pasiënte wie se psigosomatiese afwykinge op religieuse konflikte terug te voer is. Hulle het die pasiënte in die **godsdiensige** sin van die woord laat bieg, en die genade van Christus en vergifnis van sonde aan hulle verkondig. **Hier het ons dus gevalle waar psigiaters eintlik die rol van sielsorgers speel.** Ook die omgekeerde vind egter plaas daar waar die sielsorger op die terrein van die psigoterapeut beweeg. Ons verwys hier na **Leslie Weatherhead in Engeland** en **Pfister in Switserland.** Pfister sê dat hy patologiese verskynsels aan die medikus oorlaat maar dat hy as sielsorger die problematiese situasie waarin die min of meer normale mense beland, **psigoterapeuties benader en help.**

Daar is dus die mening dat sielsorg en Psigoterapie 'n soort van verbond behoort aan te gaan — in elk geval : volgens hierdie beskouing is die grens tussen beide baie vaag. Ons meen egter dat hier met groot versigtigheid te werk gegaan moet word. Die twee gebiede moet goed onderskei word. Die vakwetenskaplike tegniese karakter van die psigoterapie moet gehandhaaf word. Dit is die taak van die Psigoterapeut om ontwikkelingsstoornisse te verwyder, om die pasiënt weer te bring tot die

punt waar hy self-verantwoordelikheid kan aanvaar. **Die sielsorger is ingestel op die bring van die Evangelie** — dus : Woordverkondiging aan die persoon in nood.

Ons stel nou die vraag : **In hoeverre mag die Sielsorger self ook psigoterapeuties optree?** Ons het reeds verwys na die s.g. drie-dimensionele mensbeeld in die christelike antropologie : soma, psige en pneuma, en dat dit in al drie gaan om die een mens. Ook kan ons aanvaar dat dit vanweë die eenheid van die mens nie moontlik is om die liggaam toe te wys aan die dokter, die siel aan die psigoloog en die gees aan die predikant nie. So kan die mens in sy „eenheidlikheid” nie versnipper word nie. Wanneer ons verwys na die mens as **geestelike wese**, dink ons veral aan sy **betrokkenheid op God**. Die mens is egter beslis nie slegs met sy gees op God betrokke nie, maar in sy hele „Dasein”, om ’n filosofiese term te gebruik. Dit sluit die psigosomatiese bestaan van die mens in. Elke psigoterapie of Sielsorg gaan ten ene male van ’n bepaalde mensbeeld (**Antropologie**) uit.

Behalwe dat daar in baie neuroses allerlei faktore van biologiese en psigiese aard ’n rol speel, is dit nie te ontken nie **dat die integrasie van menswees te make het met die sonde**, uit die oogpunt van die Sielsorg gesien. Die neurotiese mens is die gebonde mens, die mens wat sy vryheid verloor het. **Hy is aan die sonde gebonde!**

Die sielsorger is die persoon wat met die mens in hierdie heel langrike **peumatiëse aspek** in aanraking kom. Hy sal die mens ontmoet in hierdie laaste en diepste dimensie van sy verhouding met God.. Daar kom beslis momente in die lewe, wanneer die dokter en psigoterapeut die skouers optrek en die Sielsorger ’n besondere funksie moet vervul — daar waar die mens naak en bloot voor sy God te staan kom.

Laat ons dit duidelik stel: Die primêre taak van die Sielsorger is nie om, soos **die medikus**, ’n siekte te genees nie, maar om aan die mens-in-nood **die heil te verkondig in gespreks-vorm, dieselfde genade en vergifnis wat van die kansel af aan die gemeente verkondig word**. Ook hier staan die **gespreksterapie** onder die gesigspunt van die Evangelie-verkondiging. Mens kan dus ook nie sê dat die Sielsorger slegs te maak het met die mens en sy skuld en dat hy die mens in sy verdere nood (psigies of fisies) aan die dokter en psigoterapeut moet „oorhandig” nie. **Die Sielsorger het te doen met die hele mens in die geheel van sy nood**. Hy gaan dus **met die Evangelie** na hierdie mens. Bemerkt dat daar ’n versteuring is, sodat die mens verhinder word om in die lig van die Evangelie selfstandige beslissings te neem, dan sal die Sielsorger nie sielkundige tegnieke gaan aanwend en begin om psigo-terapie in die **tegniese** sin van die woord te beoefen nie. Hy bring die mens-in-nood in aanraking met die psigoterapeut. Hy gaan staan egter **by** die mens — hy is ’n geestelike

bystand. Behalwe dat hy hierdie mens in nood op sy hart moet dra — omdat God in Christus hierdie mens lief het, sal geskooltheid in die psigoterapie vir die sielsorger altyd van groot nut wees — immers, hoe anders sal hy die nood kan identifiseer in sy ware aard?

Brillenbug-Wurth maak 'n opmerking waarmee ons akkoord gaan: (a.w. bls. 171). Die moontlikheid behoort, veral waar hierdie bepaalde studie-terrein nog nie behoorlik ondersoek is nie, oopgelaat te word, dat Sielsorgers wat 'n behoorlike psigologiese skoling gehad het, om self sekere „gevalle” psigoterapeuties te benader en te behandel, met dien verstande dat die swaartepunt nog in die Sielsorg sal bly. Sielsorgers sal egter onthou dat „het lezen van enkele of zelfs vele boeke over psigiatrie maken van de pastor nog geen psychiater; zonder een volledige — ook klinische-scholing zal hij van de ene vergissing in de andere vallen, en schade doen aan de hem toevertrouwde mensen. En vooral zal hij tekort doen aan zijn eigenlike opdracht : zielzorger te zijn; een opdracht die een andere is dan die van psychoterapeut. (Over de Onderlinge verhouding van Psychotherapie en Zielzorg, a.w. bls. 39). (Die anderkant van die saak is egter ook waar, dat die psigoterapeut ook 'n sekere reserwe sal eerbiedig, daar waar hy op geloofsmoeilikheid van die pasiënt stuit. Hieroor handel ons nie in hierdie referaat nie).

Sielsorg is in sy verhouding met psigoterapie ook nie 'n sekere „afronding” of „laaste fase” van psigoterapie nie, as sou die psigoterapie die mens gesond maak terwyl die sielsorg hom nog gesonder moet maak, in die sin van die kroon te plaas op die psigoterapie nie!

Opmerking:-

Die sielsorger praat van „sonde”, „genade”, „bekering”, „geloof” ens. Die psigoterapeut ken nie hierdie woorde in die eintlike sin van die woord nie, maar praat van remminge, verdringings, gebondenheid, konflikte, bevryding, herstel, reïntegrasie, ens. Die psigoterapeut vind die ontsporings en ontaardings sonder om 'n eties-godsdienstige waardering of oordeel daarvoor uit te spreek. Vir die psigoterapeut is hierdie ontaarding „siekte”. Die sielsorger praat van „sonde”, maar dis 'n geloofs-insig, 'n ander niveau, 'n ander vlak. Indien die terapeut 'n mens in 'n bepaalde situasie aggressief noem, terwyl die Heidelbergse Kategismus dieselfde mens in dieselfde situasie kwalifiseer as 'n mens wat van „nature geneigd is om God en sy naaste te haat”, dan mag beide uitsprake wel betrek word op dieselfde werklikheid, maar dit kom uit twee geheel onderskeie oordele. uit die oorde van die empiriese wetenskap en die geloof. Die sielsorger sien die mens-in-nood in sy sondaarskap. Hy sien hom egter altyd as 'n sondaar op pad na vergifnis. 'n Sielsorger wat alleen gerig en oordeel oor die sonde aankondig en genade en vergewing weglaat, is geen sielsorger meer nie. Die wesenlike in die Sielsorggesprek is

dat God hierdie mens in sy nood wil help. In Christus is God die „Barmhartige”. Die sielsorger verkondig en beoefen hierdie barmhartigheid christologies!

4. **SIELSORG AS EVANGELIE-VERKONDIGING GERIG AAN DIE MODERNE MENS IN SY VERSKILLENDE LEWENSSITUASIES. (SIELSORG AS GESPREK)**

Omdat sielsorg as Evangelieverkondiging die **gespreksituasie** veronderstel, daarom bespreek ons hierdie onderwerp onder die opskrif van hierdie studie : „Die verhouding van Psigoterapie en Sielsorg”. Ook die **Psigoterapie veronderstel die gespreksituasie**. Albei het dus intens te doen met die gesprek.

Uit die staanspoor moet ook hier 'n **onderskeiding** gemaak word: Die sielsorg-gesprek moet onderskei word van die psigoterapeutiese gesprek in die sin dat die sielsorger 'n woord spreek wat **nie sy eie woord is nie**. Die sielsorger moet dus eintlik dubbel luister. Hy moet goed luister na die mens daar voor hom, die mens in nood. Die diepte in die sielsorggesprek is juis die woord van die „Gans Andere” wat die gesprek **begelei en lei**. (Over de Onderlinge Verhouding van Psigoterapie en Zielzorg. Vgl. bl. 57 v.v.). Dr. Th. Bovet wys op die gevaar om in die sielsorggesprek vooraf beplande skemas en algemene formuleringe toe te pas. (Dr. Th. Bovet : Practische Zielzorg, vertaald door P. Hijmans. Boekencentrum N.V. 's-Gravenhage, 1952, bls. 13). Die sielsorger se gesprek met sy lidmaat, is eintlik onherhaalbaar — hy kan dit nie op 'n volgende lidmaat net so toepas nie.

Prinsipiëel kan die sielsorg omskryf word as **Woordverkondiging aan die enkeling**. Nou is ons hier wel deeglik op ons hoede om nie te verval in 'n pastorale individualisme nie. Ons is wel bewus daarvan dat ook die preek aan die gemeente, in sy godsdiensoefening, sielsorg is. Ons kan egter nie by die feit verby redeneer nie, dat die **kern of binnekring van die sielsorg lê in die gesprek**. „Het laat zich niet loochenen, de enkele mens is het vooral toch wel tegenover wie de zielzorg in het algemeen, ook de zielzorg in Christus' Kerk, een zeer speciale taak heeft”. (Brillenburger-Wurth, a.w, bls. 127). In die betonstede (woonstelle) woon duisende individue in hulle eensaamheid. Die mens het 'n „atoom” geword. Nog erger is die feit dat die mens hieraan so gewoon geraak het, dat hy **verkies** om individualis te wees, om nie deur sy buurman besoek te word nie, om nie in die gemeenskap en gemeente opgeneem te word nie. So spoor die Kerk hulle op by die dosyne — so tree hulle uit hulle skulp van afgeslotenheid by enkele geleenthede, bv. wanneer 'n baba gedoop moet word op grond van 'n goeie voorvaderlike gewoonte, of wanneer daar 'n sterfgeval kom, ens. Na die doop en na die

begrafnis het die sielsorger voorwaar 'n taak teenoor hulle, hierdie individualiste. Die Kerk sal alles in die stryd moet werp om die mens in die betonstad te bereik. In die gesprek met hierdie mens sal die sielsorger steeds op sy hoede wees om nie tevrede te wees met al te gemaklike mededeling van woorde aan hierdie mens nie, nie tevrede te wees met al die seepgladde versekeringe 'n grappies-vertellery om 'n gawe indruk te maak en langs hierdie weg mense te probeer „trek” nie. Miskien word hulle wel na die persoon van die sielsorger getrek maar nie na Jesus Christus nie.

Die sielsorger moet dit nie ten doel stel om mense by die sielsorger te bring nie, maar by Jesus Christus. In die egte sielsorggesprek gaan dit om dieselfde „kerugma”, blye boodskap, wat van die kansel verkondig word. Sielsorg is daarom nie noodwendig 'n verkleinde uitgawe van die kerklike prediking nie. Die kerugma gaan in die gesprek in. Die kerugma word as't ware in die gesprek verberg maar so dat dit die wesenlike inhoud aan die gesprek gee. In hierdie gesprek luister die sielsorger na twee kante. Die horisontale en vertikale lyne ontmoet mekaar in hierdie gesprek. 'n Reddende, bevrydende woord, nie in die magiese sin nie, maar in evangeliese sin, word gespreek. „Het pastorale gesprek is een der vormen, niet meer en nie minder, waarin Christus zijn gesprek met de wêreld voortzet tot aan het einde der tijden . . . en het is of Hijzelf ons allen vraagt : zijn er nog discipelen te vinden, die op verantwoorde wijze temidden van de mensen willen gaan om met hen te spreken over de waarheid, zijn waarheid” (Dr. E. L. Smelik, Het Gesprek in de Pastorale Theologie, bls. 15 en 16, aangehaal in die genoemde rapport: Over de Onderlinge Verhouding van Psigoterapie en Zielzorg” bls. 59).

Die sielsorger en psigoterapeut kry te doen met alle situasies waarin die werklike lewe ons bring. Dit sou ons inderdaad na 'n geheel ander referaat of reeks referate voer, indien ons enigsins probeer om 'n paar van hierdie gesprekke waarmee sielsorger en psigoterapeut te doen kry, te omskryf.

Die gesprekke waarin, uit die oog van die Sielsorger, die Woordverkondiging 'n belangrike rol speel, sou o.a. in die volgende situasies noodsaaklik wees:-

1. Die Gesprek met die Ongetroude vrou.
- ii. Die Gesprek met die Kinderlose ouers.
- iii. Die Gesprek met die Ouer oor sy „probleem-kinders”.
- iv. Die gesprek met die Weduwee, Wewenaar, Wees.
- v. Die Gesprek met die Geskeie persoon.
- vi. Die Gesprek met diegenes met huweliksprobleme.
- vii. Die Gesprek met die homoseksualis.
- viii. Die Gesprek met die Krankes.
- ix. Die Gesprek met die Invalide mense.
- x. Die Gesprek met die Oucs van Dae., ens., ens.

Uit o.a. hierdie bogemelde tien areas kan mens sien hoe groot dit terrein is waarop psigoterapeut en sielsorger beweeg. Die terrein kan seker nog baie groter gestel word.

Adolf Allwohn sien die gesprek as 'n „genesende woord” gerig aan die adres van die mens in konflik, die mens van hierdie tyd, die **moderne mens**. Hy het gebruik gemaak o.a. van die kennis wat ons bekom het uit die Ontwikkelingspsigologie insake die verskillende lewensfases. Hy het aangetoon hoe dat dit moontlik is om 'n pastorale gesprek suksesvol in **elkeen van die lewensfases te voer**. Wat sy werk so bruikbaar maak vir die Sielsorger, is die feit dat hy in sy deeglike kennis van die psigologie (en psigoterapie), nie klakkeloos wil oorneem en aanvaar en toepas in die Sielsorg nie. Nee, Allwohn sê, wanneer hy o.a. wys op die nut van die sg. Diepte-psigologie vir die Sielsorg: „Maar de diepte-psychologiese begrippe van Freud, Adler en Jung moet eerst van hun wêreldbeskoulike achtergronden losgemaak worden . . . alvorens ze in de zielzorg bruikbaar zijn”.

Uit bogemelde is dit duidelik dat **Woordverkondiging wel plaasvind** in die sielsorggesprek. Ons beklemtoon : **Die kern van die Sielsorg lê in die gesprek**. Hierdie aspek van die sielsorg dat dit **gesprek** is, het **Thurneysen** goed raakgesien : „Seelsorge volzieht sich in Gestalt einer **Gesprâches**, das **herkommt vom Wortes Gottes . . .**” (a.w. bls. 87).

Na voorafgaande uiteensetting, met beklemtoning van die dubbele luister van die sielsorger na die Woord van God en die menswoord, wil ons die stelling neerlê, dat daar 'n wesenlike verskil bestaan tussen die **onderhoud** in die spreekkamer van die psigoterapeut of psigiater of dokter en die **gesprek** in die studeerkamer van die predikant of sielsorger. Die een is 'n **ONDERHOUD**, die ander 'n **GESPRESK**. Die een moet „luister”, die ander se luister is 'n „dubbele-luister”. By die sielsorger kom dit op die voorgrond — dit lei en begelei. Die psigoterapeut gaan te werk langs empiriese weg met behulp van sy eie wetenskaplike tegnieke. Die Sielsorger, indien hy sielkundig geskool is, dra ook **kennis** van sommige van hierdie tegnieke, maar hy hipnotiseer nie en neem nie projeksie-toetse af nie ! Hy is aangewys op 'n **gesprek**, 'n heel **besondere** gesprek, driedimensioneel van aard : God — mens en medemens !

— P. J. T. Koekemoer